

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש למגידי שיעור "דף היומי"
חולמ סוכר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה ודופת צדקה וחסד
מרית רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1022

מסכת חולין כ"ו - ל"ב ♦ מכשירין ו', ב' - ו', ו'

בס"ד, ט"ו טבת תשע"ט

השבוע בגליון

- ♦ האם יש שחיטה 'לכתחילה' ושחיטה 'בדיעבד'?
- ♦ מהו ההבדל בין מצוות ד' כוסות למצוות שחיטה?
- ♦ אין טבילה 'לכתחילה'?
- ♦ כלים שנפלו למקווה, זקוקים לטבילה נוספת?
- ♦ שחיטה אינה צריכה כוונה

- ♦ דינה של תרנגולת שמפרקתה נחשטה
- ♦ שחזור תשובות הפוסקים מן הזכרון

- ♦ השחיטה - צורת ההמתה ה'הומנית' ביותר?
- ♦ גזירות השחיטה האנטישמיות
- ♦ שני טעמים לשחיטה
- ♦ כשהבהמה ליקקה את הסכין עם הדם...
- ♦ ביתוק הראש מן הגוף בפעולת השחיטה

דבר העורך

מדוע האכילו את הישיבה בכלים חד פעמיים?

הרב נ. ו. מראשי תנועת התשובה, ראה ושמע רבות בחייו. אי אפשר להפתיעו בקלות. הוא טיפל והתעסק במקרים מעניינים ובמשימות מיוחדות ונדירות. כאשר חזר הרב נ. ו. מעבר לים ובפיו "סיפור מעניין" כלשונו, ידעו מקורביו כי בחכמה יעשו אם יטו אוזן לדבריו.

הרב נ. ו. הוזמן לנאום בפני אחת הקהילות העשירות בארצות הברית של אמריקה. בני הקהילה, יהודים שומרי תורה ומצוות, נוהגים לגוון את חיי הקהילה התוססים. בהרצאות שונות, מפי דמויות מפורסמות, על נושאים מרתקים.

באולם בית הכנסת נכחו כשבעים איש, מספר הרב נ. ו. מטבע הדברים, הם התעניינו בנעשה בארץ ישראל בכלל, ובקהילות שומרי המצוות, מגוונים שונים, בפרט. עם סיום הנאום לחצו הכל בחמימות את ידי, תוך הודאה לבבית על הנאום המוצלח. אחד המתין בקצה התור והתבונן בי. ראיתי שעומדת לו שאלה על קצה הלשון, והוא מנסה לנחש כבר עתה את תשובתי. שאלתו לא בוששה לבוא: כבוד הרב, אני מבין שאתה מסייע לאנשים רבים המבקשים לשוב לכור מחצבתם. שמא תוכל לומר לי את גילו של האדם המבוגר ביותר שהזדמן לך לסייע לו להתקדם בדרך העולה בית א-ל?

הרב נ. ו. התיישב על כסאו ובמוחו רצו תמונות רבות ממקומות שונים. דמויות מגוונות ואירועים מוזרים, את כולם הוא סרק והגיע למסקנה, כי האדם המבוגר ביותר שהגיע אליו, לא עבר את גיל שישים וחמש. כנראה, אנשים מבוגרים יותר, אינם חפצים לשנות את אורח חייהם. הם חשים שחלף זמן רב מידי מכדי שתהיה בידם האפשרות והרצון להפוך את דרכם.

האיש הסיר את כובעו המהודר, התיישב גם הוא וסיפר: האמת, כבוד הרב, שאני מעולם לא עסקתי בנושא זה. יהודי טוב אני, שומר מצוות, מתפלל בבית כנסת, אולי סייעתי לכלכלית פה ושם לארגונים העוסקים בהפצת תורה ומצוות, אך אני עצמי אין לי שיג ושיח בנושאים אלו.

דף כז/א ממקום שזב חתהו

השחיטה - צורת ההמתה ה'הומנית' ביותר!

בשעה שלומדי הדף היומי ברחבי תבל יעסקו בסוגיות העוסקות בשחיטת בעלי חיים לצורך אכילה, חלק מן הלומדים יחמיצו את פניהם, נוכח החוקים הדרקוניים השוררים במדינותיהם, והאוסרים על שחיטת בעלי חיים לפי ההלכה!

גזירות השחיטה האנטישמיות: לפני כמאה וחמישים שנה החלו אנטישמיים ללבות את דעת הקהל העולמית נגד השחיטה היהודית בתואנות שונות, העיקרית שבהן, צער בעלי חיים. תקנות, חוקים וגזירות המסייגים והאוסרים לחלוטין את השחיטה היהודית, התפשטו במהירות בתקופה הנאצית והקיפו רבות מארצות אירופה, והיהודים שהתגוררו במקומות אלו נקהלו על נפשם, וספרים רבים וקונטרסים רבים עוד יותר התפרסמו מתוך נסיון להדוף את עלילת השקר. טרם נעמוד על מהות הנושא, אם אכן יש צער לבהמה בעת שחיטתה, נזכיר, כי ה"הומניות" הרבה של מדינות אלו לא באה לידי ביטוי בנוגע לנחירת חזירים, הנעשית באכזריות רבה, והן גם לא שללו את מסעות הצייד הנערכים למטרות הנאה בלבד. ומכאן, לגוף העניינים שבגמרא. הפרק השני של מסכת חולין פותח בהלכות השחיטה עצמה וקובע, כי יש לשחוט את הבהמה בצווארה, על ידי שחיטת הקנה והוושט. לאחר משא ומתן אם השחיטה מן הצוואר נלמדת מן הפסוק, הגמרא מסיקה כי הלכה זו היא הלכה למשה מסיני.

שני טעמים לשחיטה: ה"חינוך" (מצווה תנ"א) מטעים בכפליים הלכה זו, שיש לשחוט את הבהמה מן הצוואר. ראשית, משום "שידוע כי מן הצוואר יצא דם הגוף יותר משאר מקומות הגוף, ולכן נצטיינו לשחוט משם טרם שנאכלהו, כי משם יצא כל דמו ולא נאכל הנפש עם הבשר". כלומר, מאחר שאסור לאכול את הדם, זוהי הדרך הטובה ביותר להפרדת רוב הדם מן הבשר. על כך מוסיף ה"חינוך": "ועוד נאמר בטעם השחיטה מן הצוואר ובסכין בדוק, כדי שלא נצער בעלי החיים יותר מדאי, כי התורה התירן לאדם למעלתו לזון מהם ולכל צרכיו, לא לצערן חנם, וכבר דברו חכמים הרבה באיסור צער בעלי חיים".

מדבריו עולה, כי על ידי שחיטה מן הצוואר, נגרם לבהמה הסבל המינימאלי ההכרחי, וכל עוד הדבר נעשה לצורך, אין כל איסור בדבר ("איסור והיתר" כלל נ"ט דין ל"ו, וראה "מאורות הדף היומי" קידושין פב/א, ועיין שו"ת "שרידי אש" י"ד סימן צ"א).

כאמור, שונאי ישראל ביקשו להצר את רגלי היהודים על ידי איסור על השחיטה היהודית, ובעקבות כך נערכו מחקרים רבים ומקיפים בתקופתם, אך במרביתם הוכח, כי השחיטה הינה אחת השיטות הטובות ביותר למניעת צער רב לבעלי החיים. בספר "מזון כשר מן החי" (ח"ב פ"ט) מפורטים בהרחבה מחקרים אלו, ולהלן תמצית קצרה של חלק מן הדברים.

סף הרגישות של בעלי חיים, נמוך מזה של בני אדם: מוסכם על הכל, כי סף הרגישות של בעלי חיים ובקר במיוחד, נמוך בהרבה מסף הרגישות של בני אדם, וכל העוסקים בנושא מכירים בכך, שתחושת

צעילוי נשמת

מרית **זיסל אוסלקה** ע"ה
ב"ר פנחס יוסף הלוי ז"ל
נלב"ע י"ח בטבת תשס"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י חתנה ובתה ידידינו הר"ר **שלמה לוי** הי"ו
זוג' מרת **עדינה** תחי"ו ב"ב - תל אביב

צעילוי נשמת

ר' **משה איסר פינקלשטיין** ז"ל
ב"ר חיים יוסף יצחק ז"ל
נלב"ע י"ח טבת התשע"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **יששכר בן דוד** ז"ל
ב"ר יעקב צבי ובת שבע ז"ל
נלב"ע ט"ו בטבת תשנ"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

הכאב אינה מפותחת אצל מעלי הגירה. זאת ועוד, גם אדם שנחתך מסכין חד, אינו חש מיד בעוצמת הכאב, בשונה ממכה או חבטה, שכאבן מורגש באופן מיידי. לפיכך, גם אם נניח שהבהמה חשה בכאב החיתוך בעורה ובבשרה, קיימת אפשרות סבירה שמרכזי התחושות במוחה חדלים מתפקודם מחמת חוסר חמצן, בטרם הצטברה בהם תחושת הכאב. אישור להנחה זו מתקבל מן העובדה שהבהמה אינה נעה כלל שמונה שניות לאחר שחיסתה, הרי שאינה חשה כאב - לאחר פרק זמן זה, מרכזי התחושות במח אינם מתפקדים לחלוטין. שונה הדבר בשיטות אחרות, ירייה, הימום, זריקת הרדמה ועוד.

היו גם שהתריסו כנגד הסכין הארוך כל כך - הוא ארוך בכפליים מרוחב צווארה של הבהמה - המונף מול עיני הבהמה, בעוד שאר כלי ההמתה, אקדח, מזרק ועוד, אינם כה בולטים.

כשהבהמה ליקקה את הסכין עם הדם... ובכן, במחקר שנערך, הניפו סכין שחיטה גדול נוסף דם מול פרות רבות, רובן הגיבו בחוסר עניין ובאדישות, מלבד בהמה אחת שהחלה ללקק את הסכין... לסיום נציין את המובן מאליו, כי תורתנו הקדושה ציוותנו לשחוט, כך עשינו וכך נעשה, ואם יאסרו עלינו את הדבר, לא נאכל! איננו זקוקים להוכחות בדבר 'הומניות' של השחיטה. לא נולדו הוכחות ומחקרים אלו, אלא כדי להדוף את טענותיהם הנלוזות של שונאי ישראל שביקשו להצר את צעדנו. במאמרים הבאים נעסוק בפתרון שהועלה על ידי השלטונות הנכריים, לאפשר את שחיטת הבהמה: "הימום הבהמה".

דף כז/א דלא לשווייה גיסטרא

ביתוק הראש מן הגוף בפעולת השחיטה

שוב רגשו ריכוזי היהדות שבהם התגוררו זקנינו. לא זו בלבד שהגויים ביקשו למנוע מהם אכילת בשר בהמה על ידי הטלת איסור על השחיטה היהודית, הם גם הערימו קשיים על אכילת עופות. היה זה בשנת תרצ"ג כאשר בגרמניה הנאצית נתקנה תקנה חדשה לאמר: יש לשחוט את צוואר העוף מצד לצד, ולנתק את הראש מן הגוף! מבחינת ההלכה די בשחיטת סימן אחד בלבד בעוף. לכתחילה שוחטים שני סימנים. הגרמנים חייבו את היהודים להמשיך ולחתוך גם את המפרקת הממוקמת מאחורי הסימנים, שהיא המשך של עמוד השדרה, כדי להמית את העוף במהירות על ידי חיתוך חוט השדרה הנמצא בתוך המפרקת.

דינה של תרנגולת שמפרקתה נשחטה: ה"שולחן ערוך" (י"ד סימן כ"ד סעיף ה') פוסק: "היה שוחט וחתך כל המפרקת, כשרה". כלומר, לדעת ה"שולחן ערוך", אין כל מניעה לשחוט את העוף כדרישת המחוקקים הגרמניים. אולם, הרמ"א חולק על דבריו וכתב: "והמנהג להטריף אפילו לא חתך רק רוב המפרקת... ואין לשנות כי יש מרבוותא סוברין כן".

מדוע חלוקות הדעות בנושא, ומהו בכלל מקורו של מנהג זה, שלא לשחוט את המפרקת - התשובות בסוגייתנו, כלהלן.

בגמרתנו מבואר, כי מן הפסוק (ויקרא א/ה) דרשו חז"ל: "דלא לשווייה גיסטרא". בפירוש הדברים נחלקו הראשונים, ושלוש שיטות עיקריות בדבר. **א' - ניתוק ראש הבהמה:** הראב"ה מפרש כי לדעת רש"י (ד"ה "דלא לשווייה גיסטרא" בפי הראשון) כוונת הגמרא היא, שאסור לשחוט מצד לצד! היינו: לאחר שחיטת הסימנים, על השוחט לחדול מן השחיטה ולא ימשיך לשחוט ועל ידי כך ינתק את ראשה של הבהמה מגופה [אולם, בעלי התוספות וראשונים נוספים פירשו בדעת רש"י, שאין צורך לחתוך את המפרקת, אך גם אין איסור לעשות כן. עיין שם במדכין]. **ב' - שלא ידרוס את הבהמה:** פירוש נוסף כתב רש"י, שעל השוחט להמנע משחיטת "דרסה", היינו: שחיטה שנעשית באמצעות הפעלת לחץ על הסכין, אלא יש לשחוט את הבהמה באמצעות הולכה והבאה של הסכין. ג' - **איסור שחיטה מן העורף:** בעלי התוספות (ד"ה "ותו שהיה") מפרשים, כי ניתנה כאן הוראה לשחוט את הבהמה מצווארה ולא מעורפה.

פירושו הראשון של רש"י, הוא היחיד, איפוא, שקובע כי אסור לשחוט את ראש בעל החיים עד סופו ולנתקו מן הגוף. בטעם הדבר, יש שאמרו כי הלכה למשה מסיני היא (עיין ב"ח סימן כ"ד אות ג), והרשב"א ("תורת הבית" ריש בית שני) פירש, כי חיתוך המפרקת מבליע דם באיברי בעל החיים, ולפיכך יש להמנע מחיתוכה.

סוף דבר, באשכנז נהגו להטריף את התרנגולת אפילו אם רוב המפרקת בלבד נשחטה, אף על פי שחלקה לא נשחטה ("אגור", הובא ב"בית יוסף"). ה"ט"ז עוסק רבות בנידון זה, והוכיח כדעת המתירים לשחוט את הראש לחלוטין, אך הוא מסכם את דבריו, כי "כיון שהרמ"א כתב שאין לשנות מהמנהג, אין בידינו להקל". כדבריו הורה הש"ך (ס"ק ה'), שמעיקר ההלכה מותר, אלא שנהגו להחמיר [עיין שם שכתב, כי אולי דווקא במקום שאין הפסד מרובה].

סברות, שיטות ומחלוקות אלו, הן מעט מזעיר מן החומר התורני הרב שעמד לנגד גדולי הדור, שהגיעה אליהם זעקת יהודי גרמניה אשר סיפרו במכתבם כי "על ידי גזירה מרשעת זו, נכרת אוכל מפי עוללים וזקנים וחלושים שעל פי דברי הרופאים אי אפשר להם להתקיים בלא אכילת בשר".

שחזור תשובות הפוסקים מן הזכרון: ועד רבני גרמניה - ועד השחיטה, שעסק בהפצת מכתב זה לכל גדולי ישראל, צירף אל המכתב קונטרס שנערך על ידי הגאון רבי יחיאל יעקב ויינברג זצ"ל. כשוך המלחמה העולמית, התברר כי כתבי יד רבים שהכילו את הנידון ההלכתי המסועף, כולל תשובותיהם של פוסקי הדור,

מזה שנים רבות אני מנהל בית אבות מפואר, מיוחד במינו. אנשים מזדקנים עד שהם מצליחים להתקבל לבית האבות שלי. באחד הימים הפועה קבוצת פחים מטעם משרד הבריאות של ארצות הברית. הללו קשוחים, החלטיים ונמרצים, סובבו יום שלם בבית האבות. בדקו, חקרו, הסתכלו, שאלו, הרימו עציצים בלובי כדי לבדוק שגם מתחת העציצים אנו מקפידים לנקות. בקיצור, בסופו של יום הם הכירו יותר טוב ממני את סדקיו ואת פינותיו של הבניין הגדול.

גם על חדר האוכל המפואר לא פסחה עיניהם. אפשר היה לראות כי שביעות רצונם הולכת ומתמלאת. על נייר ארוך, מלא בשורות צפופות, הבחנתי בסימני וי כחולים רבים, ההולכים ומתמלאים לארכו של הגליון, וכמעט שהוקל לי לחלוטין. לא היה לי ספק שעברתי את הבדיקה בשלום.

ראש הצוות כבר הורה לעובדיו להתרכז יחד לפנישה סופית כדי לגבש את הנתונים וההתרשמות שנצברו על ידיהם במהלך היום כולו. לפתע ניגשה אליהם אחת מדיירות הבית, קשישה שעברה את שתי מלחמות העולם, וכנראה גם עוד כמה דברים, והתלוננה בפניהם על הארוחות שמוגשות לה, תוך שהיא מסבירה, שהאוכל שמגישים לה הוא מצויין, אבל הכלים - חד פעמיים. כולם מקבלים את האוכל בכלי חרסינה מהודרים ובסכ"מ מתכתי נוצץ, והיא, כך סיפרה, נאלצת לאכול בכלים חד פעמיים.

ראש הפחים, אדם שמיימו לא העלה חיוך על פניו, הביט בי בחומרה רבה, ואני נאלצתי להודות בפניו, כי אכן הצדק עם הקשישה. היא צודקת. **הפחים** ומפקחם הביטו בי ובקשישה לסירוגין, הם לא הבינו את המתרחש. לא נותרה פני ברירה, והסברתי להם שהאשה הזו היא יהודיה, ואיני יכול להגיש לפנייה את האוכל שמוגש בפני שאר הקשישים, ולכן אני רוכש עבורה אוכל במסעדה יהודית ומגיש לה אותו בכלים חד פעמיים. אתם מבינים, שאין לי כל אפשרות להחזיק מטבח מיוחד שביל קשישה אחת. זה לא בא בחשבון.

נו, גברת, מה את רוצה? רטן ראש הפחים, את יהודיה, ואינך יכולה לאכול את האוכל שמגישים כאן, וגם לא בכלים שבהם אוכלים שאר הזקנים. מה אפשר לעשות. נכון, ענתה הקשישה, אני יהודיה, אבל לא איכפת לי לאכול את האוכל שמגישים לכולם! זה הוא! בגלל שהוא, בעל הבית, יהודי, הוא אינו מוכן להגיש לי נבילות וטריפות. לי עצמי אין כל בעיה עם הנושא. אני מבקשת מכם לטפל בעניין, מתוקף תפקידכם.

מה אומר רבלי, ומה אדבר, שח האיש. קבוצת הפחים עזבה את הבניין על אתר, לא לפני שראש הפחים הזהיר אותי באופן שאינו משתמע לשני פנים, כי הוא ישוב למקום בעוד 14 יום בדיוק, ואם הזקנה לא תהיה מרוצה, לא מעניין אותו איך ולמה, הרשיון ישלל ממני לאלתר!

רבי! באותו יום מינית לעצמי ממלאי מקום לכל תפקידי. ישבתי לילה שלם עם קבוצת אנשים צעירים ומוכשרים ובפרק זמן קצר ביותר לימדתי כל אחד מהם חלק מסויים מתפקידי, ואני הפכתי באותו רגע למרצה הבכיר ביותר שהכרתי אי פעם. שבועיים תמימים השקעתי כדי לשכנע את הזקנה שלא תאכל חלילה נבילות וטריפות. היא התייצבה מולי עם אופי עקשן שהפך למוצק במשך תשעים וחמש שנות חיים, ואני גייסתי את כל כוח השכנוע שלי ואת כל המדרשים שאי פעם שמעתי, כדי להפוך את מחשבתה ולהניאה מרצונה לאכול, חלילה, נבילות וטריפות.

רבי אני גם הצלחתי. לאחר שבועיים ימים חזרו הפחים, ורובו של האוכל הכונה מעל מערכת כלים חד פעמיים, מאושרת כפי שלא היתה מעולם. טוב לי, אמרה להם. אני מבטלת את התלונה. **אתה** רבי אמרת לי שלא נתקלת באדם מעל גיל 65 שביקש לשנות את דרכו, 'קשה להם', אמרת. נכון, אתה צודק. אבל כנראה, שהכל תלוי בכח הרצון. אני הצלחתי לשנות את מחשבתה של קשישה בת 95! כי מאד רציתי בכך.

אודה על האמת, בתחילה עשיתי את מלאכתי מתוך חשש שישללו ממני את הרשיון לנהל מוסד בית

נעלמו בסערת התקופה, והגר"י ווינברג זצ"ל שיחזר מזכרונו חלקים נרחבים (ש"ת "שרידי אש" ח"ב סימן ו) [עין שם, קוב"ב פ"א, שהביא דעה, שגם לראב"ה הוא דווקא בבמה ולא בעוף, וה"שרידי אש" הוכיח שאין חילוק בין עוף לבהמה].

הכרעת בעל ה"אחיזה" זצ"ל: רבינו הגאון רבי חיים עוזר גראדווינסקי זצ"ל, אשר נשא על כתיפו את משאם של רבבות אלפי יהודים הכריע (שם, מכתב א), כי עם כל הקשיים שבדבר, בוודאי שיש להקל לחלושים ולחולים, ויתכן שגם לבריאים. עם זאת, הוא הדגיש, כי ראוי לקצוב זמן מועד לסימומו של ההיתר, ואז יתכנסו שוב כדי להחליט אם ניתן להאריך את תוקפו, או שהוא הביא לידי מכשול, וכך לא יהפוך הדבר להיתר קבוע גם לאחר הסרת הגזירה. את דבריו הוא סיים בקריאה לעבר היראים והבריאים: "ומובן הדבר שטוב יעשו היראים והבריאים שיחמירו על עצמם" [ועיין שם עוד במכתבים תקנות והסתייגויות].

איחולו של הרגאצובי זצ"ל: הגאון הרגאצובי זצ"ל, בעל ה"צפנת פענח", חלק על הכרעה זו במלא התוקף, וטען כי אין להקל בהלכה זו, מחמת חששות למכשולים הלכתיים על ידי שינוי צורת השחיטה, והוא איחל ליהודי גרמניה כי הגזירה תתבטל במהרה [עייין שם תשובות נוספת מגדולי וגאוני הדור ההוא].

דף כט/א רובו של אחד כמוהו

האם יש שחיטה 'לכתחילה' ושחיטה 'בדיעבד'?

במאמר "רובו ככולו" - לא בכל מקרה" (חולין דף ט/א) עסקנו בהרחבה בכלל "רובו ככולו", אשר לפיו, בהמה כשרה לאכילה בשחיטת רוב סימניה בלבד, משום ששחיטת רוב הסימנים, כמוה כשחיטת כל הסימנים. במאמר זה נתמקד בשאלה, מדוע למרות ש"רובו ככולו", לכתחילה יש לשחוט את כל הסימן ואין להסתפק בשחיטת רובו בלבד (כז/א, "שולחן ערוך" יו"ד סימן כ"א סעיף א').

מהו ההבדל בין מצוות ד' כוסות למצוות שחיטה: ובכן, מצוות שחיטה אינה המצווה היחידה שבה לכתחילה אין לנהוג לפי הכלל "רובו ככולו". הנה, לגבי מצוות שתיית ארבע כוסות בליל הסדר נפסק ("משנה ברורה" סימן תע"ב ס"ק ל'), שלכתחילה יש לשתות את כל הכוס, אף על פי שהשותה את רוב הכוס קיים את המצווה, משום "רובו ככולו". אכן, מדברי רש"י (לעיל כא/ב ד"ה "ואינו מבדיל") עולה, כי הכלל "רובו ככולו" הוא בדיעבד בלבד, ולפיכך, הוראת גמרתנו שלכתחילה יש לשחוט את כל הסימן ולא את רובו בלבד, היא מדיני התורה, שהרי יש להקפיד לקיים את דבריה במילואם (עייין ש"ת "בית הלוי" ח"ב סימן י"א אות ה'). ברם האחרונים עומדים על כך, כי לפי שיטת התוספות, שתבואר להלן, דברי גמרתנו שלכתחילה יש לשחוט את כל הסימן אינם אלא מדרבנן, ולא מדאורייתא. שכן, אף על פי שבמצוות ארבע כוסות ודומותיה, יש 'לכתחילה' להמנע מקיום המצווה באמצעות הכלל "רובו ככולו", שונה היא מצוות השחיטה שבה אין מושג של 'לכתחילה' ו'בדיעבד' - יש שהשחיטה כשרה ויש שהיא פסולה [והאמור בגמרתנו שלכתחילה: יש לשחוט את כל הסימנים, הוא מחמת חשש שהשוחט לא יבחין אם אכן שחט את רוב הסימנים ונמצא שלא שחט את הבהמה כלל]. האחרונים מבארים בטוב טעם, את ההבדל היסודי בין מצוות ארבע כוסות לשחיטה, כלהלן.

ההבדל בין מצווה שהיא 'אמצעי' למצווה שקיומה היא המטרה: יסוד חשוב לימדונו בעלי התוספות (נדה ס/ב ד"ה "כל"): 'לכתחילה' ו'בדיעבד' יתכנו במצוות שלא נועדו להשיג תוצאה, שאין תכלית בעשייתן, אך במצוות שמטרתן ברורה, אין 'לכתחילה' ו'בדיעבד'. כדי להבין את עומק הדברים, נתבונן לרגע במצוות ארבע כוסות ובמצוות השחיטה ונמצא כי תהום עמוקה פעורה ביניהן. מצוות השחיטה נועדה כדי להתיר את בשר הבהמה לאכילה. ואילו מצוות ארבע כוסות נועדה כדי... לקיים מצווה. אין תכלית מעשית, אין תוצאה, המצווה אינה אמצעי, היא ההתחלה והיא הסוף. מעתה, ניתן להבין שיש לקיים את מצוות ארבע כוסות בדרך של 'לכתחילה'; שהרי הקב"ה ציווה דבר מסוים ויש לעשות זאת באופן המושלם ביותר. אולם, שונה היא מצוות השחיטה שאינה אלא אמצעי להתיר את הבשר, ועלינו לבדוק, האם בתוצאת המצווה יתכנו המושגים 'לכתחילה' ו'בדיעבד'. ומאחר שאין בשר כשר 'בדיעבד' ולכתחילה, כי אם בשר כשר לחלוטין או בשר טרף לחלוטין, אין הגיון בהחלת 'לכתחילה' ו'בדיעבד' על אופן ביצוע האמצעי, כאשר בכל מקרה התוצאה תהא 'לכתחילה'.

כמובן, כי עדיין יתכנו הלכות שחיטה הנוהגות 'לכתחילה', אך הן אינן נובעות מעיקרי דיני השחיטה אלא מחמת חששות חיזוניים, כגון, מחלוקת פוסקים שלא הוכרעה, חשש לשיבוש הלכתי, וכדומה. **אין טבילה 'לכתחילה':** בעלי התוספות שונים את דעתם במצוות הטבילה במקווה טהרה. הכל יודעים כי כדי להטהר במקווה, על כל גופו של הטובל לבוא במגע עם המים. היתכן לומר, כי 'בדיעבד' גם מי שחלקים מגופו לא נגעו במים נטהר, אך 'לכתחילה' עליו להקפיד על כך? לא ולא! מאחר שמצוות הטבילה היא התוצאה - ההיטהרות, ומושגים של 'לכתחילה' ו'בדיעבד' אינם הגיוניים בהקשר זה, שהרי טהור וטמא הם מושגים אבסולוטיים, טמא או טהור, אין כל עניין להקפיד על 'בדיעבד' כאשר בכל מקרה התוצאה תהא 'לכתחילה'.

אין גרושה 'לכתחילה': כדי 'לרכך' את הדברים, נביא דוגמה נוספת, בולטת וברורה. בעלי התוספות (גיטין ג/ב), העוסקים בהלכות גט כריתות כותבים, כי גם בהלכות גט אין 'לכתחילה' ו'בדיעבד'. שכן, האם ניתן להעלות על הדעת שאשה מסוימת תהא מגורשת 'בדיעבד'...? או שאשת איש היא, או שהיא גרושה, המושג 'בדיעבד' אינו מוצא את מקומו במקרה זה (עייין על כל זה בספר "המאיר לעולם" ח"א סימן ו, וראה בספר "תורת זאב" סימן ל"ד, וע"ע בקובה"ע סימן כ"ח ועיין בביה"ל ח"ב סוף סימן י"ד שיסודם של תוס' הג"ל שנוי במחלוקת).

אבות. אך תוך ימים מספר הרגשתי שמלאכת קודש לפני. חסתי על נשמה אומללה מישראל שמתקרבת למאה ועשרים, ותמלא את כרסה בנבילות וטרפות. **רצוני** הכן חדר מבעד לשריון העיקשות שהיא העטתה על עצמה.

רבי כשרוצים - יכולים!

הרב נ.ו. סיים את סיפורו המעניין תוך שהוא מהנהן בראשו: כשרוצים - יכולים. כך הדבר בכל עניין, הן גשמי וקל וחומר בעניין רוחני. אדם שיודע כי פעולה מסוימת תיטיב עמו, יעשה כל שלאל ידו כדי להגיע אל המטרה בכל דרך ואמצעי. הכל עניין של רצון!

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 474 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף כו/ב ולית הלכתא כוותיה

הבדלת הפרוכת

מבואר כאן בגמרא וברש"י, שבהבדלה של מוצאי שבת שהוא ליל יום טוב, אין פותחים ב"המבדיל בין קודש לקודש", אלא ב"המבדיל בין קודש לחול", מאחר שהברכה מונה את ההבדלות המוזכרות בתורה, והרי בתורה נזכרת רק הבדלה בין קודש לחול ולא בין קודש לקודש.

הגר"י קמיניצקי זצ"ל תמה על כך מפסוק מפורש (שמות כו/ג): "והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש הקדשים", הרי לנו הבדלה בין קודש לקודש!

לאחר שהקשה חזר ויישב: ראשית, מוזכרת כאן רק הבדלה בין קודש לקודש קדשים, ולא בין קודש לקודש, והרי אין אנו מזלזלים ביום טוב לקרותו קודש קל, כמבואר בסוגייתנו. שנית, ההבדלות הנזכרות כאן בברכה עוסקות בהבדלות רוחניות

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: *3029

או שלח מייל לדוא"ל: veten@meorot.co.il

דף לא/א נפלה סכין

כלים שנפלו למקווה, זקוקים לטבילה נוספת?

כידוע, כלי שהיה בבעלותו של נכרי ועבר לבעלותו של יהודי, חייב טבילה. לא נאריך כאן בעיקר מצווה זו ובשיטות הראשונים שבה, אחר שבעבר עסקנו רבות בנושא זה.

נכרי טובל כלים בשביל יהודי: במאמר זה נעסוק במספר שאלות אקטואליות העשויות להתעורר בכל בית. עוזרת פיליפינית עמדה והגישה לבעלת הבית שלה את הכלים החדשים, כדי שזו תטבלם במקווה. העניינים התנהלו בעצתיים, עד אשר הפיליפינית החליטה לקצר תהליכים, ובכל פעם שבעלת הבית היתה עסוקה בטבילת אחד הכלים, היא טבלה בעצמה כלי נוסף בתוך המקווה. האם הועילה הטבילת הכלים על ידה? ומה בדבר כלים שנטבלו על ידי ילדים, או כלים שנפלו למקווה מאליהם, האם הם "טבולים" או שיש לטבולם שנית. התשובות לכל השאלות הללו, הלא הם כתובים בסוגייתנו, כלהלן.

שחיטה אינה צריכה כוונה: סוגייתנו עוסקת בשאלה, אם השוחט בעל חיים צריך לכוון במחשבתו את אשר הוא עושה. דעת רבי נתן, שהלכה כמותו ("שולחן ערוך" י"ד סימן ג'): "שחיטת חולין אינה צריכה כוונה. אפילו מתעסק בעלמא לחתוך, או שזרק סכין לנועצה בכותל, ושחט כהלכתה, כשרה". כל זאת כאשר הסכין שחט את בעל החיים על ידי פעולת אדם. ברם, אם סכין נפל ובמהלך נפילתו הוא שחט בעל חיים, אין זו שחיטה כשרה, משום שיש צורך בשחיטה מעשה ידי אדם.

בגמרתנו מבואר, כי מצוות הטבילה במקווה טהרה כמוה כשחיטה, ואף על פי שאין צורך במעשה אדם כדי לקיים את מצוות הטבילה (מקוואות פרק ה'), נחלקו הדעות אם יש צורך בכוונה, ולהלכה ("שולחן ערוך" י"ד סימן קצ"ח סעיף מ"ח) נפסק כדעת רבי יהודה אמר רב שאין צורך בכוונה, ולפיכך, אף אם הטבילה אירעה שלא במתכוון - אדם הלך על גשר שקרס לתוך הנהר והוא טבל בו ראשו וכל גופו, כדת וכדין - אם היה טמא, הרי הוא נטהר מטומאתו. הרמ"א מוסיף על כך, כי יש להחמיר ולטבול שנית, אך בוודאי שאין לברך על טבילה זו (ש"ך ס"ק נ"ט בשם הב"ח).

ומכאן לטבילת כלים.

לכאורה, אם נפסק כי טבילת אדם במקווה טהרה אינה זקוקה לכוונה, קל וחומר שטבילת כלים אינה זקוקה לכוונה. מעתה, גוי, עבד, קטן או שוטה שטבלו כלים, עלתה להם טבילתם, ואף כלים שהחליקו ונפלו אל המקווה, טבולים הם כדבעי. אלא, שנחלקו הדעות, אם החמרתו של הרמ"א בטבילה במקווה טהרה, מתייחסת גם לטבילת כלים, שמכל מקום יש לשוב ולטבולם. יש אומרים (ב"ח סימן ק"כ וביאור הגר"א ס"ק ל"ח), כי טבילת כלים כמוה כטבילה במקווה טהרה, מה בטבילה במקווה טהרה יש להחמיר ולטבול שנית אחר טבילה שלא בכוונה, כך גם בטבילת כלים.

אולם רבותנו הט"ז והש"ך נוקטים, שגם הרמ"א לא החמיר בטבילת כלים, ולכן הוא לא הוסיף על דברי ה"בית יוסף", המכשיר טבילה על ידי קטן או נכרי, שיש להחמיר ולטבול שנית, שכן, סוגייתנו עוסקת בטבילת אדם טמא וכלים טמאים, בהם קיים הנידון אם יש לכוון בעת טבילתם, ולפיכך גם יש להחמיר בהם. ברם, שונה היא לחלוטין טבילת כלים שנרכשו מגוי, שאינם ככלים טמאים, אלא שיש מצווה מיוחדת לטבולם ואין בנמצא כל מקור לכך שיש לכוון בעת טבילתם (י"ד שם ט"ז ס"ק ט"ז וי"ז וש"ך ס"ק כ"ח, ועיין ב"ערוך השולחן" סעיף י"ז, ועיין עוד בספר "טבילת כלים" פ"ח הערה א').

ראוי לציין, כי הנכרי או הקטן אינם נאמנים להעיד כי טבלו את הכלי, אלא יש צורך בעדות של יהודי בר מצוות המעיד על כך (ט"ז שם ס"ק י"ז).

ולא בהבדלה גשמית כמו זו של הפרוכת ("אמת ליעקב", תרומה).

דף לב/ב חץ שחוט לשונם

חרב פיפיות בידם

בעבר היה מקובל בקהילות ישראל שאותו אדם שימש הן כחזן והן כשוחט. בעל ה"פרדס יוסף" (ויקרא ח/כג) המליץ על בעלי תפקידים אלו את הפסוק (תהלים קמט/ו) "רוממות קל בגרונם וחרב פיפיות בידם"...

דף לב/א השחיז את הסכין

רשות למשחיז

סיפר הגה"צ רבי יצחק הוברמן זצ"ל, הצדיק מרעננה: **שמעתי**, כי בכתב קבלה שנתן רבינו הגאון רבי עקיבא אייגר זצ"ל לשוחט המליץ עליו בזה הלשון: "כיון שניתנה רשות למשחיז, עינו מבחיין בין טוב לרע" (בן לאשרי - ברכה משולשת ח"ג, סיפורי קודש).

דף לב/א השחיז את הסכין

99% ירא שמים

מספרים, כי פעם באו אל הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל והתלוננו בפניו על השוחט, ככיכול אינו משחיז את הסכין כדבעי, וביקשו להחליפו בשוחט אחר שדעתו של רבי ישראל לא היתה נוחה הימנו. **אמר** להם רבי ישראל, "מוטב שוחט שהוא 99% ירא שמים ו- 1% שוחט, מאחר שהוא 99% שוחט אולם רק 1% ירא שמים..." ("פרדס יוסף", ויקרא).

לעילוי נשמת

מרת **שושנה ברגר** ע"ה

ב"ר אברהם שיוביץ ז"ל נלב"ע י"ט בטבת תשע"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י משפחות **לוסטיג, קוק ונרמל** י"ז

לעילוי נשמת

הרבנית **מאשה מרקוביץ** ע"ה

בת ר' נחום יואל הלוי ז"ל נלב"ע י"ט בטבת תשל"ז

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידנו

הר"ר **צבי מרקוביץ** ומשפ' שיחי

לעילוי נשמת

הר"ר **מאיר הירש** ז"ל

ב"ר יהושע צבי ז"ל נלב"ע כ' בטבת תשס"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י משפחת **הירש** שיחי - אפרת

לעילוי נשמת

מרת **שפרינצה זילברשטיין** ע"ה

ב"ר שמואל נתן זיף ז"ל נלב"ע י"ד בטבת תשנ"ו

תנצב"ה

הונצחה ע"י משפחות **בר-שי ואלדר** שיחי

לעילוי נשמת

מרת **חנה צירל וינדרבוים** ע"ה

ב"ר ישראל יעקב ז"ל נלב"ע י"ד בטבת תשס"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י בני המשפחה שיחי

כולם

יחד מאיזים את הנשמה עם 2 משניות ביום.

מה איתך?

- פירוש בהיר וקל
- לימוד זמין ע"פ סדר קבוע
- מיד חדש יגיע לביתו הכר החחשי

גדולי ישראל שליט"א מכריזים על תחילת הלימוד ב"משנה מאירה"

להצטרפות חייג עכשיו: *3764